

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-79.2-13>

УДК 378.046.4:811

Лучкевич В.В.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проаналізовано інноваційні технології, форми й моделі професійного розвитку викладачів французької мови як іноземної крізь призму практичної складової окресленої проблеми. З'ясовано, що до останніх належать навчальні тренінги, педагогічні ательє, освітні модулі, літні університети, педагогічні стажування за кордоном, які базуються на діяльнісно-рефлексивному навчанні, у яких педагог виступає активним учасником цього процесу. Установлено, що сучасною тенденцією у системі безперервної освіти педагогів є можливість їх участі у масових онлайн-відкритих курсах (MOOCs) відповідно до власних професійних потреб. Доведено, що професійний розвиток сучасного вчителя французької мови, який передбачає навчання впродовж життя, базується на активному навчанні, самовдосконаленні та самомотивації.

Ключові слова: професійний розвиток, інноваційні технології, французька мова, підвищення кваліфікації, навчання впродовж життя.

Luchkevych Viktoriia

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF THE TEACHERS OF THE FRENCH IN UKRAINE

Summary. In the article the innovative technologies, the forms and the models of the professional development of French language teachers through the prism of the practical component of the outlined problem have been analyzed. Among the new approaches that focus on the introduction of the innovative methods and technologies in the adults' educational practices it should be distinguished the trainings, the teaching modules, the workshops. These forms help the teacher of foreign languages to become an active participant in learning activities, to apply a new knowledge into the practice, to use the active methods of group learning. Based on the analysis of the experience of organizing the summer universities at the Chernivtsi University and the Francophonie Educational Center (Nice, France), it has been found that the modular system used here promotes the professional competence of teachers, an active participation of all participants of the module in solving the learning tasks, helps to simulate the specific learning situations, involves the close collaboration and reflection on each teacher's ability to use their knowledge and skills at the French lessons. It has been found that many online platforms collaborate with various universities and educational organizations and serve as a platform for knowledge transfer to a multi-million audience through the organization of online seminars, video courses, webinars, chat forums and etc. It has been determined that the current trend in the system of the continuing education of teachers is the possibility of their participation in mass open online courses (MOOCs) in accordance with their own professional needs. It has been emphasized that the benefits of online courses (MOOCs) in improving the skills of French teachers are: its accessibility and openness, using the digital technologies and interactive methods, as well as the clear guidelines, the terms, the evaluation criteria of each module, the self-organization in the learning process, the creation of a professional community, finding the new approaches, developing effective strategies for learning French. It has been proved that the professional development of the modern French language teacher, which provides lifelong learning, is based on an active learning, the self-improvement and the self-motivation.

Keywords: professional development, innovative technologies, French language, advanced training, lifelong learning.

Постановка проблеми. Сучасні освітні реалії в Україні демонструють необхідність постійного професійного розвитку педагогічних кадрів з урахуванням не тільки особливостей модернізації педагогічної освіти, а й соціально-економічного розвитку суспільства загалом, що потребує якісної підготовки фахівців, здатних легко адаптуватися до нових сучасних викликів й інтегруватися у міжнародне співтовариство. У цьому ракурсі педагогічні працівники повинні володіти як практичними навичками, сформованими професійними компетентностями, так і умінням перебудовувати свою професійно-педагогічну діяльність відповідно до нових суспільних й освітніх викликів. Для цього педагогічним працівникам необхідно постійно самовдосконалюватися, підвищувати свою професійну компетентність та педагогічну майстерність. Відтак безперервний професійний розвиток педагогічних кадрів

є нагальною потребою у сучасних українських освітніх реаліях.

Глобалізаційні процеси, інтеграція у європейський економічний й освітній простір спонукає до посилення іншомовної підготовки молодого покоління. У цьому процесі головну роль відіграє учитель, який здатен швидко реагувати на суспільні вимоги та вміє перебудовувати свою професійну діяльність відповідно до нових освітніх стандартів.

Проте, слід підкреслити, що проблема сучасного педагога іноземної мови полягає у повсякденному механічному відтворенні своєї педагогічної діяльності, що не відповідає новим тенденціям модернізації освітньої галузі. Підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, що відбувається раз на п'ять років не дає очевидних позитивних результатів, оскільки процес постійного саморозвитку не є безперервним та базується, головним чином, на відвідуванні курсів підвищення кваліфікації.

ліфікації при університетах, інститутах післядипломної педагогічної освіти або ж обласних центрах перепідготовки та підвищення кваліфікації.

Нові освітні стандарти висувають нові вимоги до вчителя іноземної мови. Зокрема він повинен орієнтуватися в сучасних освітніх методиках, уміти застосовувати новітні освітні технології, професійно володіти педагогічним інструментарієм, бути креативним, творчим, прагнути до постійного саморозвитку й самоосвіти. Відтак, перед вчителем іноземної мови, який повинен працювати в Новій українській школі, ставляться нові завдання, що раніше не входили до його компетенції. Це, передусім «вибір стратегій і технологій навчання, при чому не тільки для учнів, а й для планування своєї професійної діяльності та самовдосконалення, використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчальних цілях, розвиток критичного мислення й креативності учнів» [1, с. 394]. Таким чином, пошук нових підходів, ефективних моделей та технологій підвищення професійного розвитку вчителів іноземної мови є нагальною потребою в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На основі аналізу праць сучасних вітчизняних дослідників, що торкалися окресленої проблеми, виявлено основні тенденції у розробці проблеми професійного розвитку педагогів. Значна кількість праць присвячена вивченню проблеми професійної компетентності педагогів та її складових: педагогічної, психологічної, комунікативної, культурологічної, етичної, соціальної (В. Бездухов, М. Войцехівський, І. Гришина, О. Дубасенок, І. Котлярова, Н. Лісова, Л. Пуховська, О. Скубашевська [4] та ін.). Розвиток та модернізація системи безперервної освіти в Україні є предметом спеціального дослідження В. Беспалька, Н. Білик, Л. Даниленко, І. Дичківської, Г. Єльнікової, Л. Лузан [2], В. Олійник, О. Орлової, Т. Сорочан [5], Т. Сущенко. У працях В. Вострікової, В. Кемєня [1], В. Лучкевич [1; 3], С. Ніколаєвої, Г. Шклярчук, висвітлено теоретичні аспекти перепідготовки та підвищення кваліфікації вчителів іноземної мови в умовах реформування української школи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Утім, аналіз зазначених праць засвідчив необхідність більш глибокого дослідження інноваційних технологій, форм і моделей професійного розвитку педагогів іноземної мови, передусім французької з орієнтацією на практичну складову окресленої проблеми.

Мега статті – виявити та проаналізувати нові технології професійного розвитку вчителів французької мови на основі власного практичного досвіду.

Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення роль змінюється і полягає не тільки у передачі знань, але й здатності швидко адаптуватися до суспільних трансформацій, умінні самовдосконалюватися, підвищувати професійну компетентність, знаходити нові підходи до навчання учнів тощо. Як зазначає Т. Сорочан, така тенденція зумовлена як реформуванням освітньої галузі в Україні, так і розширенням професійних запитів педагогів у зв'язку із зміною змісту навчання, переорієнтацією на формування компетенцій учнів, і, відповідно, результатів навчання, зміною системи оцінювання та ін. [5, с. 26]. Саме від пе-

дагога залежить ефективна організація навчального процесу в школі, створення позитивного навчального середовища, підняття рівня мотивації учнів. Для цього педагог повинен постійно розвивати свої професійні й життєві компетентності, уміло поєднувати соціальний й індивідуальний досвід, розвивати творчі здібності, критично переосмислювати теоретичні знання та креативно їх застосовувати у практичній діяльності.

У зв'язку із цим, виникає необхідність нових підходів, форм і методів організації педагогічної діяльності, розробці сучасного методичного забезпечення процесу підвищення професійного рівня вчителя. Важливо наголосити, що навчання дорослих суттєво відрізняється від навчання молоді, оскільки така освіта базується на вже здобутому життєвому досвіді педагогів, обґрунтуванні потреб навчання, практичній спрямованості навчального процесу. Крім цього, слід брати до уваги вікові, пізнавальні, психологічні особливості кожного окремого педагога. Відтак, для професійного зростання вчителів іноземних мов необхідно докорінно змінити підходи до освітніх практик, що сприятимуть їх самоосвіті й самовдосконаленню.

Поміж нових підходів, які націлені на впровадження інноваційних методів та технологій в освітню практику дорослих слід виокремити навчальні тренінги, педагогічні ательє, освітні модулі, в яких вчитель іноземних мов виступає активним учасником навчальної діяльності, апробовуючи нові знання у практичній площині, застосовуючи активні методи групового навчання. Відтак, модульна організація навчального процесу педагогічних кадрів базується на діяльнісно-рефлексивному навчанні, що, на противагу традиційним формам підвищення кваліфікації (лекції, семінари, курси), у яких педагог виступає пасивним слухачем, сприяє розвитку творчого потенціалу й креативності вчителів іноземних мов.

До таких нових форм підвищення кваліфікації викладачів французької мови належать і педагогічні стажування в Україні й за кордоном, в яких ми неодноразово брали участь. Зокрема, в Чернівцях до національного університету імені Юрія Федьковича восьмий раз поспіль організовувався Літній університет для вчителів французької мови, у партнерстві з Університетською агенцією Франкофонії, Посольством Франції в Україні, Французьким інститутом в Україні, TV5Monde, що складався із двох модулів тривалістю п'ять днів. Кожен навчальний модуль стосувався конкретної практично-методичної тематики («Розвиток компетенції усного мовлення за допомогою нових підходів», «Система оцінювання результатів навчання (на прикладі екзаменів DELF)», «Використання сайту TV5Monde у навчання французької мови», «Ігрова діяльність у формуванні іншомовної комунікативної компетентності», «Створення колективного проекту-розповіді у класі французької мови» та ін.) та складався з десяти годин аудиторної роботи [9]. Можемо констатувати, що кожен модуль мав на меті розвинути певні професійні навички педагогів, моделювання певних навчальних ситуацій, активну участь усіх учасників модуля у вирішенні поставлених завдань, тісну співпрацю та рефлексію кожного вчителя щодо можливості використання отриманих знань і навичок під час навчання

французької мови, можливих дискусійних або суперечливих моментів та шляхів їх подолання.

Щодо закордонного стажування, то тут ми хочемо більш детально зупинитися на вивченні досвіду діяльності організації «Франкофонія» (Франція, м. Ніца), яка впродовж чотирьох останніх років зосереджує свою увагу на організації літніх і зимових сесій в «Університеті Франкофонія» для ви-кладачів французької мови як іноземної з цілого світу. У роботі цієї організації беруть участь досвідчені фахівці, дидакти, педагоги, викладачі університетів, керівники різноманітних освітніх центрів та товариств, головною метою яких є передача знань і досвіду щодо навчання французької мови й культури, нових методів і підходів, стимулювання мотивації учнів тощо. На сайті «Франкофонія» можна знайти великий список викладачів та модулів, які вони пропонують для учасників стажування з детальним описом компетенцій, мети та цілей обраного модуля [6]. Водночас стажування у Франції сприяє розвитку лінгвістичної, краєзнавчої, соціокультурної компетенцій вчителів французької мови як іноземної, оскільки повне занурення в автентичне середовище є найбільш значущим засобом для удосконалення практичних іншомовних навичок.

Як показав практичний досвід авторки, навчально-методичні модулі, що пропонуються в Франкофонію відповідають сучасним потребам педагогів, розширюють знання щодо методичної та організаційної складових побудови уроку французької мови. У цьому контексті слід зазначити, що важлива роль у плануванні уроку відводиться розробці лінгводидактичних стратегій, що «базуються на педагогічних й методичних засадах, підходах до навчання іноземних мови, які обираються педагогом з метою ефективного навчання своїх учнів» [3, с. 106]. Разом з цим, пропонувані модулі сприяють підвищенню мотивації та розвитку творчих здібностей учнів і спрямовані на діяльнісне і розвивальне навчання як з боку педагога, та і з боку учня.

Іншим інноваційним напрямом підвищення кваліфікації вчителів французької мови є дистанційна освіта. Зауважимо, що розвиток інформаційних технологій сприяє появі значної кількості освітніх онлайн платформ, спрямованих на досягнення конкретних професійних потреб. Багато інтернет-платформ співпрацюють з різними університетами та освітніми організаціями і слугують майданчиком для передачі знань багатомільйонній аудиторії через організацію онлайн семінарів, відеокурсів, вебінарів, форумів чатів тощо [4, с. 143]. Загалом дистанційний курс закінчується оцінюванням набутих знань й умінь учасників та виданням відповідних дипломів чи сертифікатів.

В ракурсі нашого дослідження зазначимо, що з 2014 року в Україні в рамках угод про співпрацю між Міністерством освіти і науки України та Посольством Франції в Україні почала діяти дистанційна програма PRO FLE (Professionnalisation en FLE (професіоналізація у французькій мові як іноземній – *переклад Л.В.*)) для підвищення кваліфікації вчителів французької мови середніх загальноосвітніх закладів. Ця програма була розроблена Міжнародним центром педагогічних досліджень (CIEP – Centre international d'études pédagogiques) та Національним центром

дистанційної освіти (CNED – Centre national d'enseignement à distance), а Міністерство закордонних справ Франції та Французький інститут, що діє у його структурі, займаються її поширенням за межами Франції.

На першому етапі в рамках цієї програми проходило навчання 20 тьюторів – викладачів, методистів й вчителів французької мови, відібраних з різних областей України. Наприкінці 2015 року сімнадцять з них отримали відповідну кваліфікацію і змогли очолити процес впровадження програми PRO FLE на регіональному рівні для вчителів, які бажають підвищити кваліфікацію за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій і зможуть пройти конкурсний відбір. Програма PRO FLE складається з трьох модулів:

- побудова дидактичної одиниці;
- пілотування педагогічного проекту;
- оцінювання [8].

Кожен модуль опрацьовується впродовж чотирьох місяців і включає 40 годин індивідуального навчання та до 10 годин тьюторського супроводу. Індивідуальна робота з кожного модуля складається з шести послідовних етапів, на виконання кожного з яких відводиться до п'яти годин. Програмою передбачено можливість багаторазового спілкування з тьютором, але тривалість таких сеансів обмежується 30 хвилинами [8]. Водночас на кожному етапі передбачені різні типи завдань, з якими стажер знайомиться наприкінці текстових документів, аудіо- чи відеозаписів з можливістю самоперевірки.

Тьюторський супровід передбачає індивідуальну онлайн підтримку учасника проекту: електронне листування у разі методичних (організації своєї роботи) і педагогічних (нерозуміння поставлених задач, умов) труднощів. Крім цього завданням тьютора є також персоналізоване оцінювання учасників проекту та організація групових онлайн дискусій між ними. Після виконання кожного модуля стажист отримує сертифікат міжнародного зразка, що визнається Міністерством освіти і науки України. Водночас наголосимо, що Національним центром дистанційної освіти (CNED) постійно розробляються нові навчальні курси і модулі для викладачів французької мови як іноземної, відкриваються сесії для запису на он-лайн платформи, створюються проекти, що спрямовані на вивчення та удосконалення французької мови тощо. Усі вони різняться своїм змістовим наповненням (що спрямовані на забезпечення різних професійних потреб викладачів), інтенсивністю і тривалістю.

Загалом сучасні інформаційні технології сприяють широкому доступу викладачів французької мови до відкритих безкоштовних он-лайн курсів (MOOC – англ. Massive open online course), що розроблені і провідними французькими університетами, і спеціальними освітніми центрами для розвитку професійної компетентності викладачів французької мови як іноземної. Здебільшого кожен такий курс складається із 5-6 модулів, що присвячені конкретній темі, як наприклад «Уміння організувати й керувати власним часом», «Знати принципи і ключові концепти навчання французької мови як іноземної», «Ефективні форми організації уроку французької мови», «Планування й побудова уроку відповідно до сучасних підходів» тощо [7].

З власного досвіду можемо констатувати, що такі курси дають можливість вибрати курс відповідно до власних професійних потреб, працювати в індивідуальному режимі, у зручний для кожного час, а також ділитися власним досвідом та своїми рефлексіями щодо нових знань і їх практичної реалізації за рахунок інтерактивної дискусії з учасниками цього курсу. На нашу думку, перевагами курсу МООС для вчителів французької мови є й чіткі орієнтири, терміни, критерії оцінки кожного модуля; самоорганізація у процесі навчання; створення професійної спільноти для коментування, роздумів, пошуку нових підходів, вироблення ефективних стратегій у навчанні французької мови.

Отож, можна підсумувати, що використання навчальних он-лайн платформ є ефективними інноваційними засобами підвищення кваліфікації вчителя французької мови, що сприяють його професійному розвитку. Завдяки своїй доступності, відкритості, застосуванню цифрових технологій та інтерактивних методів, орієнтацією на конкретні потреби цільової групи, розвиток певних компетентностей он-лайн курси МООС можна вважати інноваційною технологією для професійного самовдосконалення вчителя іноземних мов.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи усе вищевикладене, слід зазначити, що головною метою

професійного розвитку вчителя французької мови є вдосконалення практичних навичок, поєднання теоретичних знань про нові підходи, технології й методи навчання з активною практичною діяльністю, уміння ефективної організації й планування уроків відповідно до діяльнісно-розвивального підходу, пошук ефективних шляхів підвищення мотивації учнів. Разом з цим, задля вирішення поставлених цілей удосконалення професійної компетентності педагогів повинно будуватися на принципах активності, свідомості, самостійності, що найбільш ефективно реалізуються через інноваційні технології і форми підвищення кваліфікації педагогів. До таких відносимо педагогічні стажування, літні університети, тренінги, що побудовані за модульною системою та покликані зробити вчителів активними учасниками навчального процесу. Також сучасною тенденцією у системі безперервної освіти педагогів є можливість участі у масових онлайн-нових відкритих курсах (MOOCs) відповідно до власних професійних потреб.

Отож, професійний розвиток сучасного вчителя французької мови, який передбачає навчання впродовж життя та базується на активному навчанні, самовдосконаленні та самомотивації, сприяє його ефективній професійній діяльності, що, у свою чергу, сприяє підвищенню успішності учнів.

Список літератури:

1. Кемін В., Лучкевич В. Професійно-методична складова підготовки вчителів французької мови в Україні: сучасний стан й освітні перспективи. *Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2018. Вип. 18. С. 389–396.
2. Лузан Л.О. Інноваційні підходи до розвитку управління процесом неперервної освіти. *Нова педагогічна думка*. 2012. № 2. С. 60–66.
3. Лучкевич В.В. Лінгводидактичні стратегії як ефективний засіб вивчення французької мови у вищих навчальних закладах: теоретико-методичний аспект. *Молодий вчений*. 2018. № 3.1 (55.1). С. 104–109.
4. Скубашевська О.С. Масова відкрита онлайн освіта як можливість навчання протягом життя. *Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди «Філософія»*. 2016. Вип. 46 (частина І). С. 140–150.
5. Сорочан Т.М. Методологія змін у системі післядипломної педагогічної освіти. *Педагогіка і психологія*. 2016. № 4. С. 25–31.
6. Francophonie. URL: <https://www.universitesdefrancophonie.com/> (дата звернення 11.02.2020).
7. MOOC. Enseigner le Français Langue Étrangère aujourd'hui. URL: https://mooc.cavilam.com/?utm_campaign=sniply&utm_medium=sniply&utm_source=sniply (дата звернення: 10.02.2020).
8. PRO FLE : professionnalisation en Fle. URL: <http://www.ciep.fr/formation/pro-fle> (дата звернення: 09.02.2020).
9. Université d'été 2019 – Chernivtsi. URL: <https://universitedete2019chernivtsi.wordpress.com/infos-pratiques/> (дата звернення 09.02.2020).

References:

1. Kemin', V., & Luchkevych, V. (2018). Profesiyno-metodychna skladova pidhotovky vchyteliv frantsuz'koyi movy v Ukrayini: suchasnyy stan u osviti perspektvy [Professional and Methodical Component of the French Language Teachers Formation in Ukraine: the Current State and Educational Perspectives] *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelya: zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychny, no. 18, pp. 389–396.*
2. Luzan, L.O. (2012). Innovatsiyni pidkhody do rozvytku upravlinnya protsesom neperervnoyi osvity [Innovative approaches to the development of continuous education management]. *Nova pedahohichna dumka, vol. 2, pp. 60–66.*
3. Luchkevych, V.V. (2018). Lihvodydakychni stratehiyi yak efektyvnyy zasib vvychnennya frantsuz'koyi movy u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh: teoretyko-metodychnyy aspekt [Linguodidactic strategies as an effective way for studying french language in higher education: theoretical and methodological aspects]. *Molodyy vchenyy, vol. 3.1 (55.1), pp. 104–109.*
4. Skubashevs'ka, O.S. (2016). Masova vidkryta onlayn osvita yak mozhlyvist' navchannya protyahom zhyttya [Massive open online education as a lifelong learning opportunity]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu im. H.S. Skovorody «Filosofiya», vol. 46, pp. 140–150.*
5. Sorochan, T.M. (2016). Metodolohiya zmin u systemi pilyadyplomnoyi pedahohichnoyi osvity [Methodology of changes in the system of postgraduate pedagogical education]. *Pedahohika i psykholohiya, vol. 4, pp. 25–31.*
6. Francophonie. URL: <https://www.universitesdefrancophonie.com/>
7. MOOC. Enseigner le Français Langue Étrangère aujourd'hui [MOOC. Teach French as a Foreign Language today]. URL: https://mooc.cavilam.com/?utm_campaign=sniply&utm_medium=sniply&utm_source=sniply
8. PRO FLE: professionnalisation en Fle [PRO FFL: professionalization in Ffe]. URL: <http://www.ciep.fr/formation/pro-fle>
9. Université d'été 2019 – Chernivtsi [Summer school 2019 – Chernivtsi]. URL: <https://universitedete2019chernivtsi.wordpress.com/infos-pratiques/>